

Az étel szakralitása

Szöveg: **Farkas Anita**

Még 2017-ben jelent meg az önmaga meghatározása szerint „bibliaolvasó biológus” Fráter Erzsébet *A Biblia növényei* című kötete. A gyönyörű kivitelű, az egyszerű növényhatározónál jóval többet kínáló album amellelt, hogy tudományos alaposággal mutatta be a világ még ma is az egyik, ha nem a legolvasottabb könyvében előforduló növényeket, a hozzájuk kapcsolódó jelképrendszer értelmezése révén Isten nekünk szóló üzenetét is igyekezett felfejteni. Tette mindezt a nem hívők számára is könnyen befogadható módon, olyan kultúrtörténeti érdekességek nyomába is eredve, mint hogy miből készült Noé bárkája, mi a mirhás bor, fa nő-e a mustármagból. És ami talán a legizgalmasabb kérdés: mit evett Jézus tanítványaival az utolsó vacsorán?

Ennek a ma már az oktatásban is egyre elterjedtebb műnek a folytatásaként jelent meg *A Biblia ételei*, amely talán még nagyobb érdeklődésre tarthat számot azon egyszerű oknál fogva, hogy a világon minden ember eszik. Sőt, ha jobban meggondoljuk, szinte e körül forog az egész életünk: lényegtelen, hogy húsevők vagy vegetáriánusok, nagy vagy madárétkűek, családosok vagy egyedülállók vagyunk, az ételeink beszerzése, elkészítése mindennapi fontos tevékenységünk.

Természetesen nem volt ez másképp a bibliai időkben sem. Nem véletlen, hogy a *Szentírásban* igen sokszíniúen jelennek meg a kor étkezési szokásai és ezzel összefüggően a mezőgazdálkodás elemei, s az étkezések egy része – pászka- és úrvacsora, az utolsó vacsora stb. – erős szakrális jelentéssel bír. Hogy „Isten többet akar adni, mint pusztán ételt”, azt a szent-

Fráter Erzsébet biológus. Volt a Magyar Természettudományi Múzeum kurátora, jelenleg a Vácrátóti Nemzeti Botanikus Kert Fejlődéstörténeti növényrendszertani gyűjteményének kurátora. 1985 óta publikál botanikai, természetvédelmi és kertészeti témákban. Főbb művei: *Cserjék* (2003), *Mesés növények, növényes mesék* (2010 – Csikszentmihályi Bertával), *A Biblia növényei* (2017), *A Biblia ételei* (2020)

földi és a nyugat-, illetve közép-ázsiai utazásai révén az ottani gasztronómiában is igen járatos Fráter Erzsébet könyvének szinte minden fejezete igazolja. A kötet logikus szerkesztéssel tereli a lényeg felé az olvasói figyelmet: „Az Isten országa nem evés és ivás, hanem igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm.” (Róm 14,17) E gondolat az utolsó, *Szent és szimbolikus ételek* című egységben csúcsosodik ki.

Addig is izgalmas tudományos-kultúrtörténeti utazáson vehetünk részt, amelyen részletesen szó esik a mediterrán táplálkozástól a növényi és állati eredetű alapanyagokon át az italokig szinte az összes, az evéshez kapcsolódó témakörrel, s mindez természetesen – hiszen Fráter egy percre nem feledkezik el a könyv eredeti céljáról – a megfelelő bibliai hivatkozásokkal van tarkítva. Különösen érdekes a vegetarianizmussal kapcsolatos magyarázat, miszerint a vegetarianizmust „többben a Szentírásból vezetik le. Az őstörténet szerint ugyanis úgy tűnhet, hogy Isten eredetileg csak a növényeket adta táplálékkul az embernek (1Móz 1,29). Ha azonban jobban megvizsgáljuk a szöveget, inkább úgy értelmezhetjük, hogy az ember tápláléka más (elsősorban magok, gabona, gyümölcsök), mint az állatoknak adott zöld fű. A bűneset óta, kezdve a juhásztor Ábeltől (1Móz 4,1), az egész *Biblián* át vonul a húsfogyasztás gyakorlata (1Móz 9,3), az ember fogazata, bélrendszere, energiaszükséglete is a vegyes étrendet feltételezi. A prófécia által jövendölt messiási kor békéje, amikor az oroszlán szalmát eszik (Ézs 11,7), nem a mai állatok biológiájának, táplálkozási rendjének megváltozását jelenti, hanem egy olyan isteni állapotot, mely a mennyek országához hasonlóan túl volt azon, hogy földi léptékekkel vizsgálgatva megértsük”.

A rengeteg információt szerencsésen lazítja a mai életképekben is gazdag fotóanyag, néhány egyszerű recept és a bőven adagolt keretes írások, amelyekből megtudhatjuk többek közt, hogyan néz ki a jeruzsálemi piac, milyen hűtőszekrényük volt a perzsáknak, kik és mire használták a garum nevű fűszert, vagy hogy mit jelent a kenyér botja kifejezés. *A Biblia ételei* éppen e sokrétegűsége miatt nem egyszerre végigmenős, hanem többször forgatandó olvasmány. Talán egyetlen hibája a túl sűrűn szedett szöveg, ami kissé levon az egyébként tiszta olvasói élményből. ■

Fráter Erzsébet: *A Biblia ételei*. Scolar Kiadó, Budapest, 2020